

mente, aprenden depaŕtendo en esta aula gloriosa y estimulando la realidad o el calor de una obra de todos.

Y en la polémica cordial que termi-

ne el acto, hallemos —eso sí— un motivo de satisfacción y de tarea comunitaria.

B. RODRÍGUEZ ARIAS

I

UNA CROADA

A les darrerries del segle XIII (1285), el papa Martí IV, ex-comunica al rei Pere II d'Aragó i organitza una croada per lliurar els seus dominis al príncep Carles de Valois, fill del rei de França, Felip l'Ardit.

L'enemistat del papa i el rei d'Aragó s'ha exacerbat per la qüestió de Sicília, però era ja antiga, ve de quan l'avi del rei Pere II va ajudar als albigesos i va oposar-se a la croada dirigida per Simó de Montfort.

El rei Pere està en difícil situació, el seu germà Jaume II de Mallorca i senyor del Rosselló està disposat a deixar pas lliure als croats.

Els croats s'organitzen i reuneixen a Tolosa, on es forma un gran exèrcit, el cronista Desclot diu: «Foren bé set milia a cavall, divuit milia ballesters i de peu cent milia», procedeixen de França, Picardia, Bretanya, Flandes, Provença, Anglaterra, Gascunya, etc.

L'exèrcit croat es posà en marxa dirigit pel rei de França Felip l'Ardit i pel cardenal Lleget, passa el Pirineu, ocupa l'Empordà i a fi del mes de juny del 1385, es planta davant les muralles de Girona.

La part fortificada d'aquesta ciutat

és reduïda, a la dreta del riu Onyar, i ocupa les altures on hi ha la Catedral; a la part de llevant, tenim la torra Gironella, símbol de fortalesa de la ciutat, fora del recinte trobem Sant Feliu, Sant Pere de Galligans i a la Zona del Mercadal hi ha el convent de Sant Francesc.

Mentres el croats avancen, el rei Pere es retira, arribant a Girona amb una moral de combat molt baixa i vol abandonar la ciutat a l'enemic, però el castellà de Girona, Ramon Folch de Cardona, vescompte de Cardona, s'en fa càrrec i diu: «Jo sóc castellà de Girona e per dret e usança no me puc escusar i romandré a Girona».

El rei de França, el seu fill Carles i el llegat del Papa, s'installen al convent de Sant Francesc i el seu exèrcit envolta la ciutat, creient que la rendició és cosa de pocs dies, però el setge s'endureix.

A les poques setmanes apareix una pestilència al camp francès, precedida per grans eixams de mosques, aquesta pestilència afecta primer als cavalls i bèsties de càrrega i després als soldats, arribant al mateix rei de França. Deixem que parli el cronista Bernat

DescLOT testimoni de l'època dels fets: «Nostre Senyor que manté els humils i puneix als orgullosos trasmet en aquesta host, pestilència i malalties i fam e tot de males ventures i primer pestilència de mosques que ni hi ha tantes que en tot lo món no foren vistes, e eran com una ungla e entraven en les narius dels cavalls caient aquest morts e frets e après dels cavalls, Déu donà sobre la gent d'aquesta host diverses malalties i mortaldats així moriren tants, que hom no bastaba a sepellir».

La tradició i llegenda relacionen els fets amb atropells del francesos al sepulcre de Sant Narcís i en certes iconografies del Sant es veu rodejat de

mosques, ja que la tradició diu que aquestes sortiren del Sepulcre del Sant.

Per les dades aplegades, l'epidèmia humana té un origen hídric, formes de disenteria estival de tipus coleriforme i després infeccions salmonel·lògiques i àdhuc més endavant tifus exantemàtic.

Les restes de l'exèrcit francès que es retira són atacades i destruïdes pel rei Pere, al Coll de Panissans, prop del pas del Portús, el rei de França és mort als pocs dies i el rei Pere a les poques setmanes a Vilafranca, contagiats de la pestilència.

Aquesta és la triste història, llegenda i fi d'una croada.

* * *

L'HOME

Gaspar de Casal, gironí de pro i home universal publicà en el segon terç del segle XVIII, «La Historia Natural y médica del Principado de Asturias», la història natural en castellà i la part mèdica en llatí i en aquesta part es descriu el mal de la Rosa —pellagra— i el seu tractament.

Fins els anys 20 del nostre segle no es coneixia el lloc de naixença de Gaspar de Casal, es creia que potser era d'Oviedo, Aragonés, Alcarrey o Català, però als deguts treballs del Dr. Jaume Peyrí, es va trobar el document de graduat en Batxiller en Arts de la Universitat de Sigüenza

(1713), en quin document Gaspar de Casal declara ésser natural de Girona i amb aquesta dada i ajudat de l'arxiver diocesà Dr. Tomàs Nogué, trobaren en el llibre de Baptismes de 1637 a 1691, de l'església parroquial de Santa Susana del Mercadal de Girona, que el dia 31-12-1680, fou inscrit en català pel rector D. Antoni Alou i batejat un nen, al que se li posen els noms de Roc, Francesc, Gaspar i Narcís, fill illegítim de D. Frederic de Chacón Casal, alfereç de Coraces, natural de Pavia (Milanesat) i D.ª Magdalena Julián, natural d'Utrillas (Soria) i foren els seus padrins, el Doctor

en Medicina, Dr. Gaspar Fayós i D.ª Maria Masjoan, esposa del Dr. Gaspar Masjoan, apotecari de Girona.

El seu pare formà part de la guarnició de Girona, és un militar professional en un temps, on degut a les freqüents lluites amb França, les topades bèl·liques són freqüents.

Viu d'infant a Girona, on segurament l'influència dels seus padrins, metge i apotecari, influeixen en la vocació futura.

Després marxa, estudia a Sigüenza, exerceix a Atienza de metge, en 1713, va a Madrid i en 1717 s'estableix a Oviedo, en 1751 retorna a Madrid de metge supernumerari de la «Real Càmera» i es anomenat «individuo de número» de la Real Acadèmia de Medicina matritense, mort en 1759.

La seva estança a Oviedo es fructífera; treballa, observa i publica el seu llibre «Historia Natural y médica del Principado de Asturias».

En aquells moments, Oviedo és un intens focus cultural, aplegat sota la figura del padre Feijóo, que esmenta a Casals en diverses publicacions.

Saben que en el segle XVIII, totes les novetats filosòfiques, científiques i polítiques entren a la península pel Nord, recordem les Societats Basques d'Amics del País i el focus asturià, que preparà la generació de Jovellanos, Menéndez Valdés, etc., aprofitant obertura del regnat de Carles III, amb Floridablanca, Campomanes, Olavide i d'altres logren fer avançar el país.

Les circumstàncies feren que el nostre personatge es formi i desenrotlli fora de Girona i creiem que va ésser favorable per a ella, a Girona les coses no anaren bé, guerres de successió, decret de Nova Planta i pèrdua dels estudis generals.

No ha tingut sort en les dedicacions gironines —recordem la làpida i homenatge fet el 1961, per l'Acadèmia de Ciències Mèdiques, làpida que tenia de donar a una plaça, colocada després a un trist carreró, també van fer-se gestions perquè la Residència Sanitària portés el seu nom, sense resultat.

Creiem que el record de Gaspar de Casal a Girona mereix molt més.

II

UN MEDICO DE ANTAÑO*

Un médico de antaño

Mi bisabuelo, el licenciado en Medicina José Pascual y Clará, nació en 1795 en la villa de Cassá de la Selva,

cercana a Gerona, la capital del Corregimiento.

Era el segundón de una familia campesina, elevada al rango de propietario, unos siglos después de la Guerra

* Texto reducido a uno de los dos aspectos de la disertación hecha.